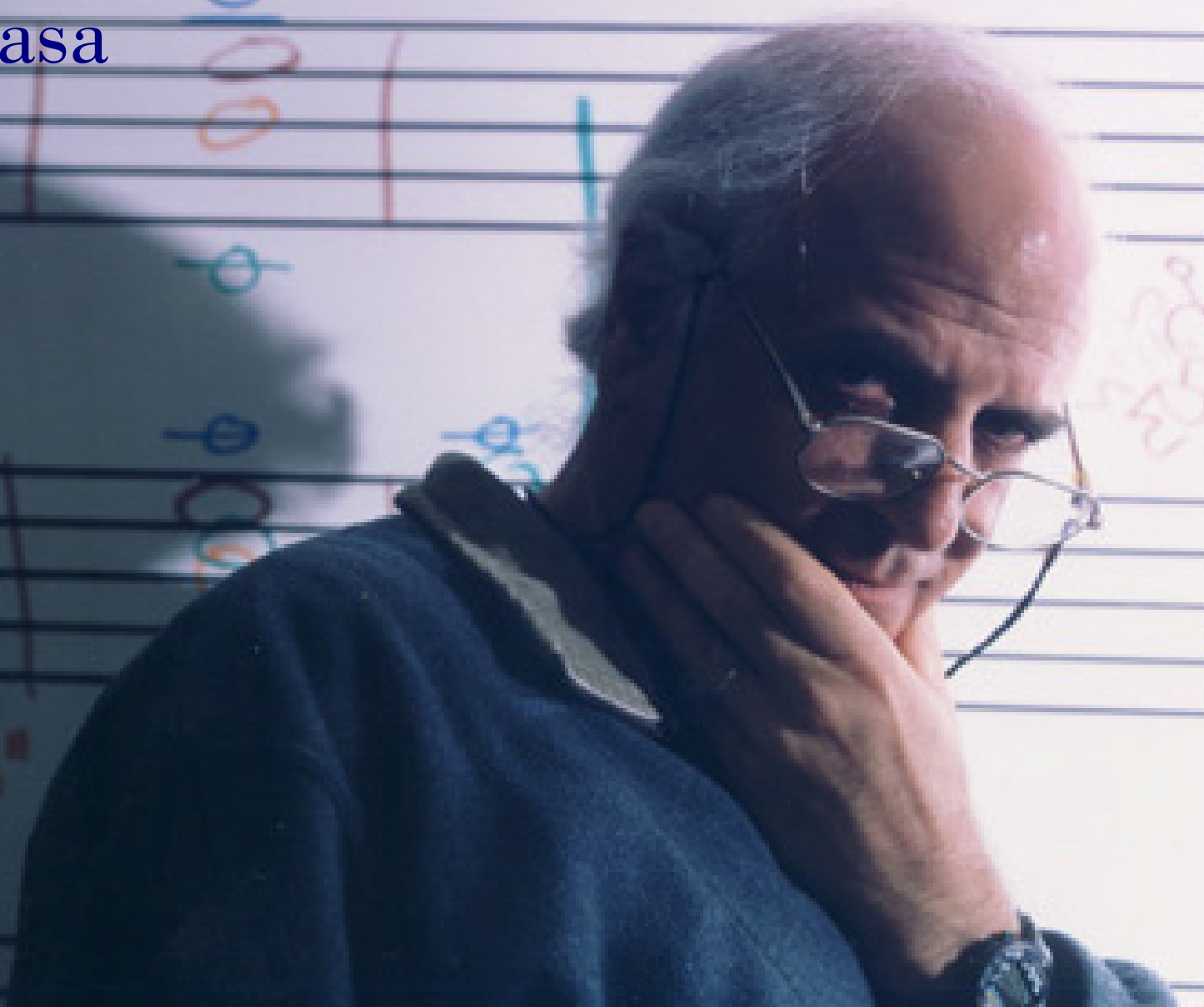

PAUL LANSKY
- ključni inovator
u obradivanju glasa

aleksandar mihalyi

Paul Lansky rođen je 1944. godine u New Yorku i uz Ashleya i La Barbaru jedan je od ključnih skladatelja u svijetu sintetetičkog zvuka i obrađivanju ljudskog glasa računalom a tim zvukovnim uradcima privukao je pažnju širega slušateljstva, pogotovo nakon objavne njegovog eseja o skladbama engleske rock grupe Radiohead koja je na svom albumu „KID A“ koristila i njegove zvučne predloške - samplere. Upravo ga je računalo s kojim je počeo raditi već tijekom studija i odbilo od dvanaest-tonskih Milton Babbittovih školničkih zasada iako mu je on tada bio profesor na Princetonu. Već tada ne sklada samo bilježenjem na papiru već koristi i računalo kao svojevrsnu zvučnu kameru u prikupljanju okolnih zvukova koje će kasnije rabiti sirove ili kao materijal za obradu u svojim skladbama. Zbog njegovog specifičnog idioma koncentrirat ćemo se na konkretna djela jer je svaka generalizacija u promjenljivom i živom tkivu ove glazbe ne samo nezahvalna nego i nemoguća.

Njegova skladba „Idle Chatter“, nastala 1985. godine, do danas ostaje jedna od referentnih u žanru, a njezin autor je od nje načinio i nekoliko izvedenica koristeći različite načine procesiranja uzlaznih, pre-snimljenih tonskih zapisa. U to je vrijeme Lansky poglavito radio sa snimljenim

ulomcima govora koje čujemo na većim skupovima kao žamor. Podijelio ih je u nekoliko osnovnih i izvedenih skupina te ih je zatim, takve, podvrgnuo miješanju po sličnosti ili suprotnosti. Računalom zadati ritmički i timbralni obrasci su potom procesirali spomenute inpute, tj. ulazne podatke. Ogroman dio posla je obavilo računalo, bez kojeg bio ovaj način skladanja bio nezamisliv i izvedbeno nemoguć. Paul Lansky se inače više puta vraćao istim izvornim zvučnim materijalima. Primjerice, skladba „Idle Chatter Junior“ nastala je 1999. godine temeljem istog zvučnog materijala kao i „Idle Chatter“, samo s izmijenjenim procedurama zadanim računalu.

U djelima snimljenima na proslavljenoj kompaktnoj ploči „Things She Carried“ iz 1997. godine Lansky je promijenio postupak. Naime, uz pomoć računala se dulje vrijeme bavio analizom ljudskog glasa, te je iz tih snimaka definirao digitalnu bazu ulaznih podataka, odnosno, kako se to u računalno-glazbenom žargonu kaže, kvantificirao je konture i ritam govora. Potom ih je procesirao prema ciljanim ritmičkim obrascima i visinama tona. Rezultat je ekstenzirani glas koji okida (eng. *trigger*), tj. uključuje algoritmima unaprijed zadanu ritmičku ili timbralnu mrežu (eng. *grid*). Algoritmi su u ovom slučaju računalu zadane procedure kojima će rješavati određenu zadaću ili problem u postizanju završnog cilja - skladbe. Kompaktna ploča je snimka zamišljenog glazbenog portreta jedne žene u osam stavaka, u kojima nam ona u prvom licu iznosi svoja zapažanja i intime. Snimke su skladane i obrađivane tijekom dvije godine (1995.-1996.). Autor nam daje i važan naputak za slušanje: „...nije potrebno razumjeti svaku riječ, treba slušati ukupnost zvučne aure“ - znači, kao što smo već rekli, ozračje.

Album „Ride“ iz 2001. godine u izdanju diskografske kuće Bridge zanimljiv je i zbog razmišljanja samog skladatelja koja su prethodila ovim djelima. On smatra da je sam naziv „računalna glazba“ danas deplasiran s obzirom na sveprisutnost računala u današnjem snimanju, obradi i proizvodnji digitalnih nosača zvuka. Tvrdi da je korištenje računala i elektronskih pomagala u njega i njegovih kolega s područja ozbiljne glazbe pri skladanju i izradi snimki neusporedivo manjeg obima i jednostavnije od onoga u pop glazbi a kao primjer navodi snimke Michaela Jacksona. Naime, Lansky je jedan od onih koji su protiv depersonalizacije koju donosi suvremena pozadinska glazba nastala isključivo šabloniziranom uporabom računala. Riječ je o glazbi koja nastaje interaktivno na relaciji slušatelj-korisnik, pri čemu se on kreće kroz računalom priređen zvučno definiran prostor i sklada temeljem već priređene zvučne baze podataka. Po njemu, bez kreativnog autorskog pristupa za to školovanih ljudi gubi se svaki glazbeni smisao. Naravno da to nije retrogradno razmišljanje, niti banalno šticećenje autorskih prava. Riječ je prije svega o potrebi očuvanja kreativnog digniteta, koji je i onako stjeran u prostor bez mogućnosti manevriranja u cilju njegove obrane, a i onoga što je umjetnost. Koliko je ovo jalov pokušaj, nije toliko ni bitno, već je bitno „pokušati“ dati barem upozorenje. Demokratizacija medija je doslovce fizički prekrila autentično i kreativno, dajući za pravo baš *svakom* na „otkrivanje“ vlastitih zatamljenih „umjetničkih potencijala“. Lansky je za svoju kompaktnu

ploču koristio snimke nastale iz prikupljenih zvučnih zapisa njegovog životnog okruženja. Kao i ranije, podijelio ih je u nekoliko osnovnih i izvedenih skupina, te ih je zatim takve prvo podvrgnuo miješanju po sličnosti ili suprotnosti. Računalom zadati ritmički i timbralni obrasci su potom procesirali spomenute ulazne podatke, te tako kao finalni proizvod imamo snimke sa ovog albuma. Udarna je skladba „Ride“, po kojoj je i nazvan sam album, za koju je temeljni zvučni materijal prikupljen na cestama (što je netko duhovito nazvao „Smrt i preobraženje na kotačima“).

Recimo još na kraju, kao svojevrsni zaključak, da skladbe Paula Lanskog ponajprije fasciniraju slušatelja više svojim jedinstvenim auditivnim fantazijama, često i pomalo grotesknim, nego svojim kreativnim dosezima. Tek kada ih čujete, bit će vam jasno zbog čega ga se tako često spominje.

DISKOGRAFIJA PAULA LANSKYOG:

Idle Chatter	Chadabe 133 (1985)
Fantasies and Tableaux	CRI 683 (1994.)
Things She Carried	Bridge 9076 (1997.)
Ride	Bridge 9103 (2001.)
Music Box	Bridge 9210 (2006.)